HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח:

מסורת הש"ס

א) [פסחים מא: וש"נ], ב) [זבחים יב.], ג) [נ"ל כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי וכן איתא בילקוט רמז תרמ"ג], ד) [לעיל פ. וש"נ], ה) זבחים קיד: מעילה יב. [ומזכר עוד בתמורה יט:], ו) [לקמן פב: וש"נ], ז) [ויקרא כב], ח) [דברים יב], ט) [שם קיד. וש"נ], י) [עי' שם רש"י ד"ה ה"ג ועיין תוס' זבחים יב. ד"ה יום וכו'], כ) שייך לע"ב,

נתקו לעשה מאי טעמא דאמר קרא [1] מיום השמיני והלאה ירצה [א] מיום השמיני אין מעיקרא לא א)לאו הבא מכלל עשה עשה והא מיבעיא ליה לכדרבי אפטוריקי ב)דרבי אפטוריקי רמי כתיב [1] והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי וכתיב מיום השמיני והלאה ירצה מיום השמיני והלאה אין לילה לא הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה כתיב קרא אחרינא ג)[2] כן תעשה לשורך לצאנך אמר רב המנונא אומר היה רבי שמעון אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים מאי טעמא כיון דאמר רבי שמעון ד)שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ ר' שמעון אומר שני בלא תעשה ה)שהיה רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת וחכמים אומרים כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה וקשיא לן קדשים בחוץ שני בלא תעשה (א) קמא מיקטל קטל שני מקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני קדשים שניהם בחוץ לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור (ב) מלאו דשחוטי חוץ לרבי שמעון שניהם ענושים כרת אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור לרבי שמעון שני כשר אחד בפנים ואחד בחוץ לרבנן ראשון כשר ופטור שני פסול ופטור לרבי שמעון שני בלא תעשה ואי סלקא דעתך אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים שני אמאי בלא תעשה ותו לא כרת נמי ליחייב אלא אמר רבא הכי קא אמר רב המנונא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים (ג) כיון דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר מעידנא דקא שחיט הואי התראת ספק ו)והתראת ספק לא שמה התראה ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא היא חולין ובנה שלמים שחט חולין ואח"כ שחט שלמים פטור שלמים ואח"כ חולין חייב ואמר רבא היא חולין ובנה עולה לא מיבעיא שחט חולין ואח"כ שחט עולה דפטור אלא

אלא

נתקו לעשה. דמשמע בתוך זמנו בלא ירצה כדמרבינן (תמורה דף ז: ע"ש) מולנדר לא ירצה ז) אלא הניחו לאחר זמנו וירצה דעל כרחך עשה זה לאו מעיקרא משמע כי ההיא דשלוח הקן דאמרינן (לקמן דף קמא.) מעיקרא משמע שלח האם ולא תקחנה ולא הוי לאו הניתק לעשה ולוקין עליו אבל כאן הלאו קודם לעשה שהלאו בתוך זמנו והעשה לאחר זמנו: **מיבעי ליה לכדר' אפטוריקי.** ולאו לעשה אתא: **הא כילד לילה.** שמיני כשעבר שביעי: **לקדושה.** מותר לקדשו מחשבה ואינו עובר משום בל תקדיש פסולים: **שני בלא תעשה.** דשחוטי חוץ ואע"פ שאינו בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא מ"מ בלא תעשה הוא הואיל ורצוי לאחר זמן. ולאו דידיה מפרש בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) מלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' ח): **קמא מקטל קטלה.** לר' שמעון דהא שחיטה שאינה ראויה היא: **ואמר רבא** גרסינן: **לרבנן.** דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: **שני פסול ופטור.** מכרת דלא מתקבל בפנים הוא: **לרבי שמעון שניהם ענושין כרת.** קמא מקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא ולענין שחוטי חוץ אף על גב דאינה ראויה מיחייב דאפילו אהך שחיטה חייביה רחמנא: **אחד בחוץ.** תחלה ואח"כ אחד בפנים: **שני פסול ופטור.** מכרת. ובלאו דאותו ואת בנו לא מיירי התם דגבי שחוטי חוץ קאי. והא פטור לא איצטריך אלא איידי דתני ראשון חייב תנא שני פטור: **לר' שמעון שני כשר.** דקמא מיקטל קטליה ושני לאו מחוסר זמן הוא. כל הנך פטורי דהכא משחוטי חוץ קאמר ולא איירי בלאו דאותו ואת בנו כלל: **שני פסול ופטור.** דלאו מתקבל בפנים הוא: **שני בלא תעשה.** ולא בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא דהא קמא שחיטה ראויה הואי: **התראת ספק.** דלמא לא אתי לידי זריקה והויא ליה שחיטה שאינה ראויה הלכך לר' שמעון איסורא איכא מלקות ליכא ומ"מ לאו מתקבל בפנים הוא שהראשון שנשחט ונזרק הדם כבר קודם שחיטתו של שני שחיטה ראויה הוה כך שמעתי. וקשיא לי מאי התראת ספק דקאמר הא ודאי שחיטת שני אינה ראויה דכיון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים הוה ליה שני מחוסר זמן ואין שחיטתו ראויה ואין כאן התראה כלל. ונראה בעיני דלא גרסינן ליה להאי מ"ט אלא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים ותו לא מידי וטעמא משום דאין שחיטת השני ראויה מכיון שנשחט ראשון ונזרק דמו הויא לה שחיטת הראשון ראויה דלית לן הא דלעיל דר' אושעיא [פ.] ודשני אינה ראויה דהויא ליה מחוסר זמן ואין דמו נזרק ופי' משובש הוא מאדם חריף ומפולפל: **ואזדא רבא לטעמיה.** דאמר שחיטת אותו ואת בנו התראת ספק הוא: **ואח"כ שחט שלמים.** בו ביום: **פטור.** דהתראת ספק הוא ואליבא דר' שמעון נקט מילתיה: **שלמים.** בפנים ואח"כ חולין בחוץ: **חייב.** דהתראת ודאי היא שכבר נזרק דמו של ראשון והשני אינו מחוסר זריקה:

השמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (דף סז.) דאמרינן מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה פי' נתקו משאר טמאים דהוו בלא יטמאו מחניהם להעמיד אעשה דבדד ישב וכן החולץ ליבמתו דהוי בלא יבנה ובא להוציאו מכרת דאשת אח וכן הנערה ללאו יצתה לר' יוסי והשתא ניחא סוגיא דפ' פרת חטאת (זבחים ד' קיב:) דקאמר רבי שמעון אותו ואת בנו ומחוסר זמן בלא תעשה ומפרש בגמרא ט) טעמא מקרא דלא תעשון ככל וגו' איש כל הישר בעיניו אמר (ד) להן משה כשתבאו לא"י ותקריבו חובות לא תקריבו מכל הישר דרך ישרות וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא ואמר רחמנא לא תעשון ופריך אי הכי מילקי נמי לילקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה פי' כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחוסר זמן א"כ לילקי עליה דליכא למימר דנתקו לעשה התם כי הכא דאתא לגלות אעשה דלא ירצה לא קאי אמחוסר זמן אלא אשאר פסולין דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו לא שייך למימר הכי אבל לפי' הקונטרס כי היכי דלא ירצה הוי ניתק לעשה ה"נ לא תעשון ואם כן מאי פריך והר"ר שמואל מוורדו"ן היה אומר דהכי פירושו כיון דאית ביה נמי לאו דלא תעשון נילקי דלא אתי חד עשה ומנתק הני תרי לאוי כדאמר במסכת תמורה (דף ו:) דלא אתי עשה דוהיה הוא ותמורתו יהיה קדש ועקר תרי לאוי דלא יחליפנו ולא ימיר אותו וא"ת לומר כן דהיינו דוקא °היכא דשני לאוין סמוכין זה לזה א] תדע דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יד:) דלא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ומייתי מוישלחו מן המחנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם ותנא אלו הן הלוקין טמא הבא למקדש ומה ראיה היא דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי לא יטמאו וגו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא ועוד דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה דוהשיב את הגזלה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשוק דאמר רבא בפ' המקבל (ב"מ קיא.) היינו עשק היינו גזל ולמה כתביה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין ב] קאמר דלא עקר להו חד עשה ועוד נראה הא דלא עקר תרי לאוי היינו כי ההוא דתמורה דלא הוי ניתוק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו דוהיה קדש לאו עשייה הוא דמאליו קדוש דאם היה אומר הכתוב ואם ימיר יקריב אז הוי ניתוק ובלאו הכי קשה שם הסוגיא וצ"ל שם דכולהו דמייתי התם לא הוי ניתוק גמור ואין להאריך כאן: **יום להרצאה.** וא"ת מביום צוותו נפקא (מגילה דף כ:) ביום ולא בלילה וי"ל דמההוא קרא לא הוה פסלינן לילה שאחר שבעה אלא כמו שאר לילות ואם עלה לא ירד להכי צריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואם עלה ירד ותימה דר"ש הוא דאית ליה (ה) בהמזבח מקדש (זבחים פד.) ואי רבי אפטוריקי כר"ש מאי פריך מיניה דסוגיא דהכא דפריך ולילקי נמי משום מחוסר זמן לא פריך אלא לרבנן דלר' שמעון הכי נמי דלקי כדאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קיד:) ושמא ר' זירא דהכא סבר ליה כרב נחמן בר יצחק דאמר התם דלר' שמעון נמי לא לקי ועוד י"ל דנפקא מיניה הא דפסול מחוסר זמן דפסול אף בבמה אבל פסול לילה ליכא בבמה לשמואל בשילהי זבחים (דף קכ.) י): י)**עולה לאו בת אכילה היא.** תימה א"כ היכי משכחת לר"ש טומאה בעולה ובאימורים דהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כיון דאכילת מזבח לא שמה אכילה וכ"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכל אם כן למה ליה לר"ש גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ מהניא ביה חיבת הקודש כדאמר בהמנחות והנסכים (מנחות קב:) אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי משויא ליה אוכל אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותר ויש לומר דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה אבל לענין שחיטה ראויה לא הויא שחיטה ראויה אלא הראויה לאדם דומיא (בראשית מג) דטבוח טבח והכן:

כיון

רבינו גרשום

הא כיצד לילה לקדושה כו'. כלומ' דיכול להקדישו בליל שמיני: כתיב קרא אחרינא וביום השמיני תתנו לי. כלומר הכתוב נתקו לעשה לפי' אינו לוקה על אותו לאו: שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא. כלומר כדאמרי' לעיל דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר: ר' שמעון אומר שני בלא תעשה. כלומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם אבל אין בו כרת דמחוסר זמן הוא דאותו ואת בנו הוא: הכי גרסי' שני מתקבל בפנים הוא וכרת נמי ליחייב: ואמר רבא ואמרי לה כדי כלומר לרבנן ראשון ענוש כרת ופסול שני פסול ופטור כלומר פסול דאותו ואת בנו הוא דרבנן סברי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא אמרינן דקמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו: לר' שמעון שני (הן) [נמי] ענוש כרת דהוא סב' שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חשוב אותו ואת בנו דאמרינן קמא מיקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא. אחד בחוץ ואחד בפנים כו' כלומר קדשים (אחד בחוץ ואחד בפנים) [שניהם בחוץ] לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים דמחוסר זמן הוא: לר' שמעון שני ענוש כרת. כלומר דסבירא ליה שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה וקמא מיקטל קטליה ושני אינו חשוב אותו ואת בנו לפיכך ענוש כרת משום שוחט חוץ: אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת כו'. כלומר ענוש כרת משום שוחט חוץ ופסול דלא שחטו בעזרה: שני פסול ופטור. כלומר פסול משום אותו ואת בנו ופטור ששחטו בפנים לר' שמעון שני כשר וכו' כלומר שני כשר דאמרי' קמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו. אחד בפנים ואחד בחוץ כו' שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים ואין חשוב קדשים גמורים: לר' שמעון שני בלא תעשה ואינו חייב כרת: אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים אבל אותו ואת בנו נוהג לפיכך אינו חייב [מלקות] (או אינו חייב) אלא [עובר] בלא תעשה: והאי כי קא שחיט הוי התראת ספק. כלומר כששוחט (היזרק) [היזהר] שלא תזרק הדם שלא תתחייב באותו ואת בנו לפי שספק הוא כששוחט אם ישפך הדם והתראת ספק לאו שמה התראה: ואזדא רבא לטעמיה. כלומר רבא דאומר התראת ספק לאו שמה התראה אזדא לטעמיה דאמר רבא [היא] חולין ואח"כ שלמים פטור שחיטת קדשים לאו שמה שחיטה עד שיזרוק הדם ובעידנא דקא שחיט הוי התראת ספק שאין אנו יודעין אם ישפך הדם אם לאו שלמים ואח"כ חולין

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַייָ׃ ויקרא כב כז
2. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי׃ שמות כב כט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הנח כו' היכא דשני לאוין סמוכין. הוא תמוה דהא לא תעשוק ולא תגזול סמוכים הם. וכן הקשה בספר לוית חן על התורה פ' קדושים ובשער המלך הלכות חמץ ומצה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שני בלא תעשה ותו לא קמא מיקטל קטל שני מתקבל בפנים הוא: (ב) שם קדשים שניהם בחוץ וכו' פסול ופטור לר' שמעון כצ"ל ותיבות מלאו דשחוטי חוץ נמחק: (ג) שם אמר רב המנונא וכו' בקדשים מאי טעמא כיון דכל כמה דלא זריק דם: (ד) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הנח וכו' אמר להן לישראל כשתבאו לא"י ותקריבו ישרות תקריבו חובות לא תקריבו וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא כצ"ל ותיבות מכל הישר דרך ישרות נמחק: (ה) ד"ה יום וכו' דר"ש הוא דאית ליה הכי בהמזבח מקדש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה (בעמוד הקודם) הנח וכו' דשני לאוין סמוכין זה לזה אבל העשה כצ"ל וכן בלשון התוס' בזבחים קי"ד ע"ב: ב] בא"ד דשני לאוין סמוכין לעשה קאמר כצ"ל:

מוסף רש"י

נתקו לעשה. דכתיב ביה עשה יתירא למימרא שהלאו נתקו מכלל לאו דלא לקי אלא כשאר פסולין (זבחים קיד:). הא לילה. ליל שמיני, חזי. לקדושה (זבחים יב.). לקדושה. דאי מקדישו ואע"ג דלא חזי לילה להקרבה (שם). כל הראוי לבא לאחר זמן. כגון זה שהוא ראוי לישחט מחר בפנים ושחטו בתוך זמנו הרי זה עובר בלא תעשה ולא בכרת לפי שאינו מתקבל בפנים, לאיסור אותו ואת בנו נוהג נמי בקדשים (מעילה יב.). כדי. שם חכם (גיטין פה:).